

פרשת ויחי כינור דוד

ע"ש דוד שלמה בן ריבה ז"ל
ראש-הכולל הרב אורי פולק שליט"א

מס'

פרשת כי תבא- פשט מפי הרב

"וְהָיָה כְּאִשֶּׁר-שָׁשׂ ה' עֲלֵיכֶם, לְהִיטִיב אֶתְכֶם וּלְהַרְבּוֹת אֶתְכֶם--כֵּן יֵשִׁישׁ ה' עֲלֵיכֶם, לְהַאֲבִיד אֶתְכֶם וּלְהַשְׁמִיד אֶתְכֶם" (פר' כח' פס' סג')

שאל הגר"י לוינשטיין זצ"ל בספרו "אור יחזקאל" הרי כל תכלית הבריאה היא להרבות כבודו יתברך. כמו שנאמר: "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו" (ישעיה מ"ג). ושמחת הקב"ה אפשרית כאשר מתמלא רצונו יתברך. ואם כן כיצד תתכן שמחה בשעה שאין גילוי כבוד שמים בזמן שישראל נענשים?

למעשה השאלה בטעות יסודה, כי גם בשעה שהקב"ה מאביד את ישראל יתכן שיצא מכך כבוד שמים. באותה מידה של גילוי כבוד שמים בשעת ההטבה לישראל. וכבר נאמר: "יוצר אור ובורא חושך, עושה שלום ובורא רע" (ישעיה מ"ח). בריאת הרע שווה בכוחה לעשיית הטוב והשלום.

מוצאים צד שווה בין ציווי ה' למשה ללכת אל פרעה לבין ציווי ללכת אל בני ישראל. ההשוואה היא בכך שאותה התגלות כבוד שמים שיש בעת שה' מדבר עם ישראל קיימת גם בשעה שמשה הולך לפרעה כדי להענישו ולכלותו. אכן מתוך הצרה יכולה האדם לראות גילוי אמונה. כדכתיב "ועת צרה היא ליעקב וממנה יושע", שבגוף הצרה נמצאת הישועה. וכן היולדת מכח צריה באה הילדה. וכן מצינו אצל דוד המלך בתהלים באומרו "שבטך ומשענתך המה יחמוני", כאשר השבט הוא המכה.

לדוגמא כאשר אדם לוקה במחלה כל שהיא, הוא שואל את עצמו "מה יום מיומיים?", מדוע היה עד היום בריא ועכשיו חולה? הסיבות הטבעיות אינם אלא תירוצים בעלמא. ובודאי אינן מהוות את הטעם הנכון. ועל כן, בהכרח מגיע המתבונן אל שורש הסיבות. הקב"ה שהוא המכאיב והמעניש והוא קבע שעתה מגיע לו עונש זה. בהכרח זו אפשר להגיע בקלות ובכך מתגדל כבוד שמים בעולם באותה מידה שהוא מתגלה ומתגלה בשעה שהקב"ה מטיב עם ישראל.

בהשקפה כזו עלינו להתבונן על דברי התוכחה, שכולה עונשי שמים. הרמב"ן כתב שכל מה שקרה לעם ישראל במשך הדורות כבר נתגלה ונתברר בתוכחה. עיין כיצד מבאר באריכות שכל התוכחה שנאמרה בפרשתינו נאמרה על חורבן בית שני. בעוד שהתוכחה שבפרשת בחוקותי עוסקת במה שקרה בגלות בית ראשון.

בשם הגר"א נמסר שבפרשת האזינו מוזכר כל עתידו של עם ישראל. התבוננת בדברים אלו מביאה את האדם בחיזוק באמונה, שכן מתברר לעינינו שהכל צפוי ונקבע מראש ע"י ה' יתברך. ולכן יכולים אנו להרבות כבוד שמים כאשר נתחזק ע"י כך באמונה. מובן איפא כיצד ייתכן שישמח הקב"ה בעת הענישו את עמו בדיוק כפי שהוא שש ושמח כשהוא מטיב עימהם. גם עובדת היותנו עתה בארץ ישראל צריכה לחזקנו באמונה, שהרי הקב"ה הבטיחנו מאז מימי קדם שא"י תהיה נחלתנו. וכמו שנאמר: "אשר כרת את אברהם ושבעתו ליצחק ... לאמר לך אתן את ארץ כנען" (תהלים ק"ה). כל אומות העולם שאפו לכבוש את א"י ולא עלתה בידם. כתוצאה מכך נשארה הארץ שוממה מבלי יושבים עליה. שכן גם דבר זה כלול בהבטחת ה' לישראל שהארץ תהיה שממה: "ושממו עליה אויבכם היושבים בה" (ויקרא כ"ו). עד כאן יכולים אנו לומר כשם שראו בני ישראל אמונה בזמן שבית-המקדש היה קיים וראו השראת השכינה, כך גם יש לראות את הגלות את קיום הבטחת ה' יתברך. יזכנו ה' להתחזק באמונה.

למני השנת:

בברכת שבת שלום,
הרב אורי פולק שליט"א

א. **כי תבא**. כתיב לעיל מיניה תמחה את זכר עמלק וסמיך ליה והיה כי תבוא אל הארץ שנצטוו למחות את זכר עמלק מיד בכניסתן לארץ ועל זה רצה לעכב ביאתם לארץ שהוא הגיד למלך מצרים כי ברח העם. וכן הגיד ללבן כי ברח יעקב. וע"כ סמך לו פרשת ביכורים שמזכיר בה ארמי אובד אבי:

ב. **כי תבוא**. כי עולה למנין ל' (30). תבוא אותיות אבות וזהו שדרשו בגיד הנשה שאין בא"י פחות מל' צדיקים שחשובים כאבות:

ג. **ולקחת (544)**. בגימ' בשבעה המינין (544):

ד. **מראשית**. ולא כל ראשית ראשית דגנך קדש ישראל לה' ראשית תבואתו ראשית ירימו חרם לה' קטן היודע לדבר אביו מלמדו תורה:

ה. **טנא (60)**. בגימ' ס' (60) - רמז לבכורים אחד מס' ולכך נעלם ס' בפ' בכורים:

ו. **ויבאנו אל המקום הזה**. ויבאנו חסר יו"ד נסינו אותו עשר נסיונות והביאנו לארץ:

ז. **ושמחת בכל הטוב**. וסמיך ליה כי תכלה לעשר שבשביל המעשר תשמח בכל הטוב כמו שדרשו עשר בשביל שתתעשר:

ח. **הטוב (22)**. עולה כ"ב (22) בשביל התורה שנתנה בכ"ב אותיות:

ט. **תכלה לעשר את כל מעשר**. ר"ת תלאכמ (491) בגימ' בחג של פסח (491):

י. **לא עברתי ממצותיך**. (עם 3 המילים והכולל 1323) בגימ' לא מן התלושים על המחוברים (1323):

יא. **ולא נתתי**. ב' דיין ואידך ולא נתתי לחטוא חכי זה הוא שדרשו בספרי לא שכחתי מלהזכיר שמך עליו ומלברכך פי' בדבורי לא חטאתי בו:

יב. **למת**. ב' דין ואידך אל תבכו למת ואל תנודו לו כלו' לא נתתי ממנו לצורך מת לא למבכות ולא למקוננות:

יג. **השקיפה**. עולה בגימ' ת"ק כלומר השקיפה ממהלך ת"ק שנה שמשמים לארץ. ותגין על הקו"ף לומר בזכות אברהם שהוליד למאה שנה:

יד. **וברך**. ג' דיין ואידך וברך את נחלתך. הואל וברך את בית עבדך זהו שדורש בספרי וברך את עמך את ישראל בבנים ובבנות והיינו הואל וברך את בית עבדך ואת האדמה בטל ומטר והיינו וברך את נחלתך:

טו. **זבת חלב ודבש**. וסמיך ליה: **היום הזה ה' אלוקיך מצוון לעשות**. רמז למה שנאמר ויתן להם ארצות גוים בעבור ישמרו חקיו ותורתיו ינצורו:

טז. **בכל לבבך ובכל נפשך**. וסמיך ליה את ה' האמרת. דבכל לבבך ובכל נפשך היינו ק"ש דכתיב ביה בכל לבבך ובכל נפשך והיינו דאמרינן אתם עשיתוני חטיבה אחת בארץ היינו ק"ש:

יז. **את ה' האמרת היום**. (עם הכולל 1135) גימ' זה בקריאת שמע (1135):

יח. **את ה' האמרת**. כאן רמז ו' סדרים. להיות לך לאלוקים זה סדר זרעים שמתחיל בק"ש ועוד שיש בו תרומות ומעשרות שהם יראת השם. דברים שבינינו לבין השם. וללכת בדרכיו זה סדר מועד דכתיב אם תשיב משבת רגליך. ולשמור חקיו זה סדר נשים שמדבר בעריות שנא' בהם. ושמרתם את חקותי. ומצותיו זה סדר קדשים שמדבר בקרבנות דכתיב בהו אלה המצות. ומשפטיו זה סדר נזיקין. ולשמוע בקולו זה סדר טהרות דכתיב ביה אמרות ה' אמרות טהורות. וכנגדם אמר ו' דברים. להיות לו לעם סגולה ולתתך עליון לתהלה ולשם ולתפארת ולהיותך עם קדוש:

יט. **ולתתך עליון**. רמז לטוטפות דקוב"ה דכתיב ביה אשריך ישראל:

כ. **לתהלה ולשם ולתפארת**. כלומר מה שישראל משבחים ומהללים לשם הוא להם לתפארת והיינו דאמרינן עתיד הקב"ה להיות עטרה בראש כל צדיק וצדיק שאותה עטרה שמעטרים להקב"ה בתפלתם מחזירה להם אבל מי ששח שיחת חולין **בבהכ"נ מקיפין לו כל גופו בקוצים לכך שה"ש לית. וכנגדו כקול הסירים:**

כא. **ולקח הכהן הטנא (65)**. הטנא בגימטריא אדנ"י (65) שהיא השכינה שבאה לרמז לנו שע"י הבאת הביכורים מאפשר הורדת השפע מהשכינה:

דרש - מדרש רבה

לשמור ולעשות את כל מצותי אמר רבי שמעון בן חלפתא כל מי שלמד דברי תורה ואינו מקיים עונשו חמור ממי שלא למד כל עיקר למה"ד למלך שהיה לו פרדס הכניס לתוכו שני אריסים אחד היה נוטע אילנות ומקצץ ואחד לא היה נוטע כל עיקר ולא מקצץ על מי המלך כועס לא על אותו שהיה נוטע ומקצץ כך כל מי שלמד דברי תורה ואינו מקיים אותה עונשו חמור ממי שלא למד כל עיקר מנין שנאמר (ישעיה כו) יוחן רשע בל למד צדק אבל אם למד ולא קיים אינו נחנן הוי לשמור ולעשות את כל מצותי :

ברוך אתה בעיר אמר רבי יצחק בעיר בשכר המצות שאתה עושה בעיר חלה וציצית וסוכה ונר שבת. וברוך אתה בשדה בשכר מצות שאתה עושה בשדה. לקט. שכחה. ופאה. רבנן אמרי שתהא ברוך בעיר על ידי שנתברכת מן השדה שנתנה הארץ את פירותיה. ברוך אתה בבואך אמר ר' יהודה בר סימון המקרא הזה מדבר במשה בבואך זה משה בביאתו לעולם קירב רחוקים זו בתיה בת פרעה. וברוך אתה בצאתך זה משה ביצאתו מן העולם קירב רחוקים זה ראובן מנין שנא' (דברים לג) יחי ראובן ואל ימות. ד"א ברוך אתה בבואך בפרקמטיא שלך וברוך אתה בצאתך בפרקמטיא שלך ודוד מפרשה (תהלים קכא) ה' ישמר צאתך ובואך. ד"א ברוך אתה בבואך בביאתך לעולם וברוך אתה בצאתך ביצאתך מן העולם א"ר ברכיה כתיב (קהלת ג) עת ללדת ועת למות וכי אין אנו יודעין שעת הוא שאדם נולד ועת הוא שאדם מת אלא אשרי אדם שעת מיתתו כעת לידתו מה בשעת לידתו נקי אף בשעת מיתתו נקי הוי ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך :

יפתח ה' לך את אוצרו הטוב מהו יפתח א"ר יונתן ג' מפתחות בידו של הקב"ה ואין בריה שולטת עליהן לא מלאך ולא שרף ואלו הן מפתח של תחיית המתים ומפתח של עקרות ומפתח של גשמים. מפתח של תחיית המתים מנין שנא' (יחזקאל לז) וידעתם כי אני ה' בפתחי את קברותיכם. מפתח של עקרות שנא' (בראשית כט) ויפתח את רחמה. ומפתח של גשמים שנא' יפתח ה' לך את אוצרו הטוב. ד"א יפתח ה' לך רבנן אמרי גדולה ירידת גשמים שהיא שקולה כתחיית המתים מנין שנאמר (הושע ו) ויבא כגשם לנו כמלקוש יורה ארץ מה כתיב (אחריו) (שם) יחיינו מיומים לפיכך קבעוה בתחיית המתים שהיא שקולה כנגדה. ד"א יפתח ה' לך א"ר אליעזר בן יעקב בשעה שהגשמים יורדין אף משא ומתן מתברך שנא' לתת מטר ארצך בעתו ולברך את כל מעשה ידיך רבנין אמרי אף הדגים מתברכים אמרו רבותינו מעשה שתפשו דג א' בעכו עד שלא ירדה הרביעה והיו שמין אותו ג' מאות ליטרין ולא מצאו בו אלא ר' אמר להן זקן אחד אלו ירדה הרביעה היו מוצאין בו יותר משירדה הרביעה תפשו דג אחד והיו שמין אותו ר' ליטרין ומצאו בו ש' הרי אף הדגים מתברכים. ד"א יפתח ה' לך ראה כמה גדול ירידת גשמים רב יהודה בר יחזקאל בשעה שהיה רואה את הגשמים יורדים היה מברך יתפאר ויתגדל ויתברך שמו של מי שאמר והיה העולם שהוא ממנה אלף אלפים ורבי רבבות של מלאכים על כל טפה וטפה שיורדת למה מכאן ועד הרקיע מהלך ת"ק שנה והגשמים יורדין ואין טפה מתערבת בחברתה. דבר אחר גדולה היא ירידת גשמים ששקולה כתחיית המתים כיצד בזו כתיב פתיחה ובזו כתיב פתיחה בזו כתיב יד ובזו כתיב שירה ובזו כתיב שירה בתחיית המתים כתיב (יחזקאל לז) בפתחי את קברותיכם ובירידת גשמים כתיב יפתח ה' לך בתחיית המתים כתיב (שם) היתה עלי יד ה' ובירידת גשמים כתיב (תהלים קמה) פותח את ידך בתחיית המתים כתיב (ישעיה מב) ירונו יושבי סלע ובירידת גשמים כתיב (תהלים סה) יתרועעו אף ישירו:

חודש אלול - אמרי קודש

ידוע מה שכתבו המפרשים ז"ל - מה שמקבל הקב"ה בתשובה את ישראל, הוא מדין השבת אבידה, והיינו כי השי"ת קרא לישראל "אחי ורעי", וכתוב (דברים כב א): "לא תראה את שור אחיך אות שיו נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחריך", ומחמת כן עשה הקב"ה מחצב הנשמות למעלה ממחצב המלאכים, כי בזה יהיה מחצב ישראל קרוב אליו, וצריך שעל ידו תהיה השבת אבידה שהוא ישיב את האבידה שבזה מקבלם בתשובה, כאשר אמר דסגי להו בודוי וחרטה בעזיבת החטא, אך אם היה מחצב המלאכים למעלה ממחצב הנשמות, היה צריך שתתקיים מצות השבת אבידה של ישראל על ידי המלאכים הגבוהים מהם, והיו מפסידים בזה ישראל הפסד רב, כי השבת אבידה אצל המלאכים לא היתה נעשית ע"י תשובה של חרטה ועזיבת החטא בלבד, אלא היה צריך שתהיה ע"י מיתה ויסורין קשים, וכמ"ש הנבואה והחכמה "נפש החטאת היא תמות" (יחזקאל יח' כ). ו"חטאים תרדף רעה" (משלי יג, כא), משא"כ עתה שעשה מחצב הנשמות ראשון ומחצב המלאכים אחרון שנעשו נשמות ישראל קרובים אליו יתברך, 'השתא צריך שתהיה השבת אבידה ע"י יתברך וכמ"ש "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלהינו בכל קראנו אליו", ונאמר: "ואתם הדבקים בה' אלהיכם" - "דבקים" דייקא, לכן "חיים כולכם היום", שצריך שתתקיים השבת אבידה בכם ע"י יתברך, בעל הרחמים הרוצה בתשובה לבדה, שלא יחפוץ במות המת כי אם בשבו מדרכו וחיה,

וזה שאמר: "נתנך ה' לראש ולא לזנב" - שמחצב הנשמות הוא ראש, ומחצב מלאכים בסוף, ועי"כ: "והיית רק למעלה ולא תהיה למטה", והיינו "למעלה" - "למעלה" א", ששם תשובה עילאה בה"א עילאה דשם הוי"ה, "ולא תהיה למטה" - "מט ה"א" וכל זה בעבור: "כי תשמע אל מצות ה' ", 'תיבת "כי" משמשת בארבע לשונות, והיא "כי" דהכא לשון "אם", כלומר "אם תשמע וכו'" נמצא לפי זה - דין השבת אבידה, בו תלוי חיות ישראל וקיום שלהם, כי התשובה המחיה את ישראל בעוה"ז ובעוה"ב, הנה היא מטעם השבת אבידה כאמור, לכך כמה וכמה חייב אדם להזהר במצוה זו, ולא יתנו היצה"ר על חמדת הממון ועל ביטול מצווה זו הן מחמת עצלות, הן מסיבה אחרת.

"וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך"

נראה לי, בסיעתא דשמיא, שידוע הטעם ששם "אדם" הוא גדול משאר שמות של "איש" ו"גבר" ו"אנוש", מפני ששם אדם מכוון כנגד שם הוי"ה במילוי אלפין יו"ד ק"א וא"ו ק"א שעולה מספרו כמניין "אדם". ולכן כתיב (לד, לא): "אדם אתם", ואמרו רבותינו ז"ל (יבמות סא.): "אתם קרויים אדם ואין העכו"ם קרויין אדם", ומזה השם של אדם שנתכבדו בו ישראל דווקא, נודע כי רק הם מלומדים בניסים.

יען כי ידוע שפועל הניסים יהיה ע"י שם הוי"ה ברוך הוא, אבל פעולות הטבעיות נעשים ע"י שם אלוקים, ולכן תמצא "אל-הים" גימטריה "הטבע", וכמו שכתבו המפרשים ז"ל. ואמרת בס"ד רמז שהנס נעשה ע"י שם הוי"ה-ה כי שם הוי"ה ככתבו במלוי אלפין עולה מספר מ"ה, בקריאתו בשם אדנ"י עולה ס"ה, הרי מספר "נס", וזה שאמר: "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' הרמוז בתואר "אדם" נקרא עליך" בלבד, ולכן "וראו ממך", כי מזאת יבינו שאתם נשפעים בשפע נסים ונפלאות.

והנה עוד יש לישראל שם אחד המשפיע להם דווקא, והוא שם שד"י. כי ידוע, ששם זה משפיע לבעלי ברית קודש דווקא, שהם ישראל, אשר ברית קודש חתום בבשרם. וכאשר עושין מילה ופריעה לילד, אז נשלם בו שם שד"י ע"י גילוי העטרה, שהיא בסוד יוד כמו שכתבו המקובלים ז"ל. ולכן רק לישראל יש אחיזה בשם שד"י. וידוע ששם זה הוא משדד המערכות, ולכן אין מזל לישראל (שבת קנו.), יען כי ע"י שם זה ישתנה המזל להם מרע לטוב, ולכן בו מתגברים על אויביהם, כמו שכתוב (איוב כב, כה): "והיה שדי בצריך". דהינו בציר הדלת וציר אותיות יצר ומילוי יצר יוד צדי ריש ר"ת שדי

ובזה יובן בס"ד: "להנחיל אוהבי יש" (משלי ח', כא')- "יש" ר"ת הוי"ה שד"י, ששמות אלו משפיעים ומאירים ל"אוהבי" אלו ישראל דווקא. ובזה יובן הטעם ששני שמות הוי"ה שד"י רשומים במזוזה זה כנגד זה, כי שד"י מלבר הוא כנגד תיבת "והיה" הכתובה מלגו, שבה רמוז שם הוי"ה. והיינו מפני ששני שמת אלו הם שומרים את ישראל.

ובזה יובן "כי בשם קודשו בטחנו" (תהלים לג, כא), דמספר הוי"ה שד"י עולה "שם", ולכן מספרם חמשה פעמים "חיים", שעל ידם ישתלשל שפע חיים לחמשה חלקים: נפש, רוח, נשמה, חיה, יחידה שלנו. ולכן אין כותבין ונותנין מזוזה לעכו"ם. ואם ישראל דר בבית העכו"ם, חייב במזוזה. אבל אם יצא מבית העכו"ם, ואין ישראל נכנס לדור באותו בית, אלא העכו"ם דר שם- צריך שיטול הישראל את המזוזה כשיצא.

ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה:

(מזולתו) כבר הודעתך, ענין י"א סימני הקטרת. וענין עשתי עשרה יריעות עזים. וענין י"א ארורים, שבפרשת כי תבא. וענינים הוא, כי כמו שיש י"ס דקדושה, כן יש י"ס של הקליפות. ועוד יש בתוכם נצוץ אחד של קדושה, המחיה אותם, בסוד ומלכותו בכל משלה. אמנם יש חילוק אחד ביניהם, והוא, כי הי"ס של הקדושה, הנקראים עצמות וכלים, הנה העצמות שהוא החיות המחיה אותם, הוא מובלע ומתעלם בתוכם. וכמ"ש בהקדמת התקונין איהו וגרמיהון, איהו וחייהון, חד בהון. ולכן מספרם הם עשר בלבד, שהם עשר יריעות המשכן:

אמנם העשר קליפות אין חיות הקדושה מובלע בתוכם, כי אין הקדש מתערב בחול, אמנם עומד למעלה מהם, ומשם מאיר ומחיה אותם מרחוק, וע"כ מספרם י"א. וכמ"ש בזוהר בפרשת תרומה, בענין עשתי עשרה יריעות, כי כל המוסיף גורע, והבן זה. גם ביארנוהו שם במקומו. וז"ס ג' בח" י"א שזכרנו:

ובבאר עתה, ענין אלו הי"א ארורים, הנה הא' ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה, והוא כנגד הקליפה, הנקראת א"א דקליפה. ולכן נאמר בו, ושם בסתר, בסתרו של עולם, הוא א"א המסתתר ומתלבש תוך עולם האצילות כלו כנודע. ולכן יש בזה הפסוק י"ג תיבות, עד תיבת בסתר, והם כנגד י"ג תיקוני דיקנא דעתיקא קדישא. וארור מקלל אביו ואמו, כנגד או"א. אח"כ חמשה ארורים אחרים, כנגד חמשה ראשונות דז"א, שהם, כח"ב גדולה גבורה. אח"כ ארור שוכב עם אחותו, כנגד ת"ת דז"א, כי שם התחלת רישא דנוקבא, כנגד החזה כנודע. והנה היא אחותו דזעיר, בבחינתה שם, ולא במקום אחר, כי שם תכלית דבקותם, מה שאין כן בה' ראשונות שבה לא נמצא יותר. (ע"כ מזולתו):